

Tövhid - Uca Allahın zatını zehinlərdə təsəvvür və xəyal edilən hər şeyin fəvqündə tutmaq deməkdir. Bu da üç şeylə;

1) Allahın Rububiyyətini (yaratmaq, diriltmək, kainatdakı bütün işləri idarə etdiyinə inanmaq və) bilməklə, 2) Vəhdaniyyəti, Birliyini təsdiq etməklə, 3) Ona heç bir şeyi ortağ qoşmamaqla olur.

Tövhid - birləmək, bir Allahdan başqa ilah olmadığına inanmaq deməkdir. Hər yerdə və hər şeydə Allahdan başqa təsir və hakimiyyətin olmadığını anlamaq, bilmək və buna inanaraq yaşamaq deməkdir.

Termin olaraq isə tövhid Allahı zatında, sifətlərində, isimlərində və feillərində birləmək, Ona heç bir şeyi ortağ qoşmamaqdır. Tövhid kəlməsi "lə iləhə illəllah"dır. Yəni "Allahdan başqa ilah yoxdur" deməkdir. Uca Rəbbimiz buyurur: **"(Ya Rəsulüm!) Səndən vələ ilə bir peyğəmbər göndərmədik ki, ona: "Məndən başqa heç bir ilah yoxdur. Buna görə də yalnız Mənə ibadət edin!" - deyənə hy etməyək.**" (əl-Ənbiya 25).

Allahdan başqa ibadət / qulluq edilməyə, Onun xaricində mütləq olaraq itaət edilməyə və boyun əyilməyə layiq heç kim və heç nə yoxdur. Və diqqət edilməsi gərəkən bir şey var ki, kəlmeyi-tövhidə söyləyənlər, əvvəlcə Allahdan başqa bütün ilahları rədd etməli və ilah olaraq sadəcə Allahı qəbul etməlidir.

Allahı yeganə ilah, Rəbb və güc-qüdrət sahibi olaraq tanımaq, birliyini təsdiq və etiraf etmək, hər cür ortağı Ondən uzaq tutmaqla gerçəkləşən tövhid İslam dininin ən əhəmiyyətli xüsusiyyətidir.

Tövhidin özəyində Allahdan başqa ilah olaraq tanınan varlıqların hamısını inanc dünyasından

təmizlənməsi, atılması vardır. Bütün güc və qüvvətin, izzət və şərəfin, böyüklük və səltənətin yalnız Allahda olduğuna inanmaq tövhidin ruhudur.

Tövhid - iman gətirənlərlə küfr edənləri, inananlarla inkar edənləri bir-birindən ayıran ən aydın vəsfidir. Müvəhhidlərin paroludur. Buna görə də bütün peyğəmbərlər insanları əvvəlcə Allahın birliyinə, tövhidə, Allahdan başqa ilah tanınamamağa və digər bütün ilahları rədd etməyə, fani varlıqlar qarşısında alçalmamağa, boyun əyməməyə və əyilməməyə dəvət etmişlər. İnsana lütf edilən yaradılmışların ən üstünü olma şərəfi, ancaq bu tövhid şüuruyla qoruna bilər.

Bir şəxs “lə iləhə illəllah” deməklə əslində bunları söyləmiş olur: “Allahdan başqa ibadət ediləcək, sitayiş ediləcək, qorxulacaq, çəkinəcək, bel bağlanacaq, əl açıb yalvarılacaq, dua və yalvarışlara cavab verib gərəyini yerinə gətirəcək, sığınılacaq başqa biri yoxdur.” Kəlmeyi-tövhidin mənası, açıqlaması bu deməkdir!

Hz. Əli (r.a) deyir ki, Rəsulullah (s.ə.s) belə buyurdu: *“Bir şeyxs dörd şeyi inanmadıqca mömin sayılmaz: Allahdan başqa ilah olmadığına və mənə Allahın qulu və elçisi olduğuma, mənə ni bütün insanlara haqla göndərilmiş olduğuna şəhadət etməyə, öldükdən sonra təkrar dirilməyə və qədrə inanmaq.”* (Tirmizi).

Yenə Rəsulullah (s.ə.s) buyurur: *“Hər kim Allahdan başqa ilah olmadığını bilirsə, ölsə, cənnətə girir.”* (Müslim, Buxari, Əbu Davud).

Hədisi-şəriflərdən tövhidin əhəmiyyətini açıq şəkildə görməkdəyik. Əlbəttə ki, sadəcə, quru bir söz olaraq “lə iləhə illəllah Muhammədur-rasulullah” deməklə iş qurtarmır; əksinə, iş bundan sonra başlayır. Kəlmeyi-tövhidə inanan insan Allah və Rəsulunun əmr etdiklərini etməli, qadağan etdiklərindən də çəkinməlidir. Qurani-Kərimdə Uca Yaradanımız belə byurmaqdadır: **“İnsanlar (möminlər) yalnız: “İman gətirdik!” -deməklə onlardan əl çəkilib imtahan olunmayacaqlarını sanırlar? Biz onlardan əvvəlkiləri (keçmiş ümmətləri) də imtahana çəkmişdik. Şübhə siz ki, Allah düz danışanları da (həqiqi iman sahiblərini də), yalançıları da çox gözəl tanıyır! Yoxsa pis mələklər edənlər (bizdən) əzbətimizdən sovuşa (qaça) biləcəklərini (etdikləri pis işlərin cəzasını görməyəcəklərini)mi güman edirlər? Onlar necə də pis (yanlış) mühakimə yürüdürlər (düşünürlər, hökm verirlər)!”**

(əl-Ənkəbut 2-4). Başqa ayələrdə belə buyurulur:

“Mömin olub axirəti istəyənlərinin onun uğrunda (can-başla) çalışanların zəhməti (Allah dərgahında) qəbul olunur.”

(İsra 19).

“İman gətirənlər və yaxşı iŖ r görənlər isə, cənnət xalqlarıdır və orada   bədi olacaqlar.”
(Bəqərə 82).

Tövhid s zl  deməklə ger ekl Ŗmir. L zumunu yerinə yetirməklə v  t vhidi pozan davranıŖlardan uzaq durmaqla həqiqi tövhid ger ekl Ŗir. T vhidi qorumaq, tövhidin dəyərini bilmək lazımdır. Tövhidin zədələnməsinə qətiyyən imkan verməmək lazımdır. D Ŗ n b, anlayıb t vhidi zədələyəcək davranıŖlardan da qəti Ŗ kild  uzaq durmaq gərəkdir. S yl n n sözlərin, görülən əməllərin n  ifadə etdiyini d Ŗ n r k s yl nm si v  hərəkət edilməsi əhəmiyyət daŖıyır. N  s yl diyimizi v  n  etdiyimizi yaxşı bilməliyik. Etdiyimiz iŖl r Allahın rizasına, Rəsulunun s nn sin  v  Quranın əxlaqına uyğundursa, davam etməli; əgər etdiyimiz iŖl r v  danıŖdığımız sözlər Allahın rizasına, yəni İslama, İslamın ruhuna t rsdirs , dərhal onu t rk etməli və tövbə edərək  z m z  d z ltm liyik. Allaha qulluq vəzifəmizi kamil yerinə yetirmək, qurtuluŖa  atanlardan olmaq istəyiriksə, bundan baŖqa yolumuz yoxdur! **“De ki, Ŗ bh  siz mənim namazım da, ibad tim də, həyatım v   l m m də al ml rin R bbi Allah  c nd r.”** ( l- nam 162) dem yimizi və bu Ŗ kild  yaŖamağımızı Rəbbimiz Allah  mr etməkdədir.